

ՀՏԴ 14Հոգեբանություն**Աննա ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ**

Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի
կիրառական հոգեբանության ամբիոնի դոցենտ, հ.գ.թ.

E-mail: aragelyananna23@aspu.am

Նաիրա ՍՈՂՈՄՈՆՅԱՆ

Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարան,
կլինիկական հոգեբանության մագիստրոս

E-mail: sernarnar@gmail.com

**ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐԻ ԻՄԱՍՏԱԿԵՆՍԱԿԱՆ
ԿՈՂՄՆՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ՈՒ ԴՐԱՆՑ
ՍԵՌԱՅԻՆ ՏԱՐԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

Իմաստակենսական կողմնորոշումներն անձի ուղղվածության առանցքային բաղադրիչներն են, սեփական կյանքի իմաստների, նպատակների և արժեքների գիտակցման արդյունքը, որոնք սերտորեն կապված են «արժեքային կողմնորոշումներ», «կյանքի նպատակներ», «կյանքի իմաստ» հասկացությունների հետ:

Հոդվածում քննվում են երիտասարդների իմաստակենսական կողմնորոշումների առանձնահատկություններին ու դրանց սեռային տարբերություններին վերաբերող հարցերը:

Հոդվածում ներկայացված են 25-30 տարեկան 64 երիտասարդների հետ իրականացրած փորձարարական հետազոտության արդյունքները, ինչպես նաև կատարված սեռային տարբերությունների համեմատական վերլուծությունը:

Բանալի բառեր՝ երիտասարդներ, կյանքի իմաստ, կյանքի նպատակներ, իմաստակենսական կողմնորոշումներ, սեռային տարբերություններ:

А.Аракелян, Н.Согомонян

**ОСОБЕННОСТИ СМЫСЛОЖИЗНЕННЫХ ОРИЕНТАЦИЙ
МОЛОДЕЖИ И ИХ ГЕНДЕРНЫЕ РАЗЛИЧИЯ**

Смысложизненные ориентации – ключевые компоненты направленности человека, результат реализации собственных жизненных смыслов, целей и ценностей, которые тесно связаны с понятиями «ценностные ориентации», «жизненные цели», «смысл жизни». В статье рассматриваются вопросы, касающиеся особенностей смысловых ориентаций молодежи и их гендерных различий. Представлены результаты экспериментального исследования 64 молодых людей 25-30 лет, а также сравнительный анализ гендерных различий.

Ключевые слова: молодежь, смысл жизни, цели жизни, смысловые ориентации, гендерные различия.

A.Arakelyan, N.Soghomonyan

**THE FEATURES OF SEMANTIC ORIENTATIONS OF YOUTH
AND THEIR GENDER DIFFERENCES**

The semantic orientations are the key components of persons destination, the result of the meaning of the life and the result of the realization of goals and values which are connected with the conceptions such as "value orientation", "life purposes", "a meaning of life". In the article it is discussed the problems which are connected with the features of semantic orientation of youth and their gender differences. In the article it is introduced the results of the experimental researches implemented with 25-30 years old 64 young people and also the comparative analysis of gender differences.

Key words: youth, a meaning of life, purposes of life, semantic orientations, gender differences.

Անձնավորության իմաստակենսական ոլորտի բնութագիրը

Իմաստակենսական կողմնորոշումները դիտարկվում են որպես սեփական կյանքի արժեքների, նպատակների և իմաստների գիտակցման արդյունք: Վ.Ե. Չուդնովսկին և այլք վերջիններս սահմանում են որպես գիտակցական և ընտրովի կապերի ամբողջական համակարգ, որն արտացոլում է անձի ուղղվածությունը, կենսական նպատակների առկայությունը, ընտրության և գնահատման իմաստավորվածությունը, բավարարվածությունը կյանքից (ինքնաիրացում) և դրա համար պատասխանատվություն ստանձնելու կարողությունը¹:

Իմաստակենսական ոլորտի ձևավորումը երկարատև գործընթաց է, տեղի է ունենում մարդու ողջ կյանքի ընթացքում: Պատանեկան տարիքում ձևավորվում է

¹Skú **Гончар С.Н.**, Особенности развития смысловых ориентаций современных студентов-первокурсников. Современная психология: материалы междунар. заоч. науч. конф. – Пермь: Меркурий, 2012. – с. 17-19.

անձի արժեքաիմաստային ոլորտը, հստակ են դառնում ապագայի ժամանակային հեռանկարները, կենսական և մասնագիտական ծրագրերի կողմնորոշումները ¹:

Արտասահմանյան հոգեբանության մեջ իմաստի և դրա որոնման հարցերը ուսումնասիրվել են հոգեբանության տարբեր ուղղությունների ներկայացուցիչների կողմից (Վ. Ֆրանկլ, Դ.Բյուջենթալ, Է. Լենգլե, Ռ.Մեյ, Ա. Ադլեր, Ս. Գ. Յունգ, Ջ. Քելլի, Կ. Լևին, Ա. Մասլոու, Կ. Ռոջերս, Է. Ֆրոմմ, Գ. Օլպորտ, Ի.Յալոմ) :

Կ. Յունգն իմաստի որոնման հարցերը դիտարկել է մարդու հիմնական խնդիրների շրջանակում: Մարդը, գիտակցելով իր կոչումն ու կյանքի իմաստը, օժտված է դիմացկունությամբ, իմաստությամբ և բարձրացնում է իր կյանքի որակը. «Մարդը կարող է դիմանալ ամենադժվար փորձություններին, եթե դրանց մեջ իմաստ տեսնի: Ամբողջ դժվարությունն այդ իմաստը ստեղծելու մեջ է» ²:

Վ.Ֆրանկլն իմաստի որոնման և իրացման ձգտումը համարում էր անձին գործունեության մղող հիմնական ներքին ձգտումը: Հեղինակը նշում է, որ կյանքի իմաստը միշտ «պահի պահանջ է», որը հասցեագրված է կոնկրետ մարդու: Իմաստն իրականացնելու հնարավորությունը միշտ եզակի է, և մարդը, որը կարող է այն իրացնել, միշտ անկրկնելի է ³:

Ըստ Ա. Լանգլեի՝ իմաստը կյանքի հետ կնքած յուրօրինակ պայմանագիր է, որի համաձայն մարդն իրեն հոգով և մարմնով նվիրում է նրան, ինչն իր համար կարևոր է ⁴:

Ի. Յալոմը մարդու կյանքում առանձնացնում է իմաստի երկու մակարդակ՝ «տիեզերական իմաստ» և «երկրային իմաստ»: «Տիեզերական իմաստը» կյանքի վերանձնային իմաստն է, որն արտահայտվում է ի վերուստ մարդուն տրված կյանքի աստվածային իմաստի որոնման կամ կատարելության ձգտման մեջ: «Երկրային իմաստը» կամ անձնային իմաստը պարունակում է այն նպատակը, որին մարդը ձգտում է հասնել: Հեղինակը տարբերակում է իմաստաստեղծ գործունեության տարբեր տեսակներ. այլասիրություն, նվիրվածություն, ստեղծագործականություն, հեղոնիզմ, ինքնաիրացում: ⁵

Կ. Լևինի տեսության մեջ դիտարկվում է «ժամանակային հեռանկար» հասկացությունը: Որքան նշանակալի և հեռուն գնացող նպատակներով է ապրում անձը, այդքան նրա անձնային հատկությունները գիտակցված և ինտեգրված են:

¹ Skli Жаткина К. А., Проявление смысловых ориентаций в юношеском возрасте// Молодёжь и наука: Сборник материалов VI Всероссийской научно-технической конференции аспирантов и молодых учёных [Электронный ресурс]. -Красноярск: 2011. <http://conf.sfu-kras.ru/sites/mn2010/section15.html>

² Skli Юнг К. Г., Проблемы души нашего времени / К. Г. Юнг. - пер. с нем. А.Боковикова. - М.: Академический проект, 2007. - 286 с.

³ Skli Франкл В., Человек в поисках смысла, Москва, Прогресс, 1990 г.-372с.

⁴ Skli Лэнгле А., Жизнь, наполненная смыслом : прикладная логотерапия / Альфред Лэнгле. - пер. с нем. А. Боковилов и др. - М.: Генезис, 2008. - 125 с.

⁵ Skli Мальгина А., Смысловые ориентации в разных жизненных ситуациях у молодежи. Автореферат. Диссертация на соискание ученой степени кандидата психологических наук. Санкт-Петербург 2015.-161 с.

Էքզիստենցիալ հոգեբան Լ. Բիսվանգերը «Ժամանակային հեռանկարը» դիտարկեց որպես անձին դեպի անցյալ, ներկա և ապագա ուղղորդող իմաստների համակարգ, որը ձևավորում է հնարավորությունների հորիզոն, որոշում է սեփական ընտրությամբ իմաստային տարածքի խորությունն ու լայնությունը ¹:

Երկարաժամկետ նպատակների սահմանման, ժամանակի ազատ և ինքնուրույն պլանավորման, կենսական և մասնագիտական ռազմավարության կառուցման ունակությունները կապված են անձի ապագայի տեսլականի հետ: Այս տեսանկյունից՝ ժամանակային հեռանկարը կարող է ռեսուրս լինել անորոշության իրավիճակներում, իսկ հետագայում՝ անհատի բարեկեցության նախապայման:

Իմաստակենսական ոլորտի հիմնախնդիրը լայնորեն մշակվել է նաև խորհրդային հոգեբաններ Ա.Գ. Ասմոլովի, Ֆ.Ե.Վասիլյուկի, Բ.Ս. Բրատուսի, Ա.Ն.Լեոնտևի, Վ.Ա.Պետրովսկու, Ս.Լ. Ռուբինշտեյնի, Վ.Վ. Ստոլինի, Մ.Ս.Կազանի աշխատանքներում:

Մ.Ս. Կազանը կյանքի իմաստը հասկանում է որպես անձի երկարաժամկետ և կայուն ներքին համոզմունք, որն ունի անձնային և հասարակական արժեք: Իմաստը բարձրացնում է արժեքային վերաբերմունքն ավելի բարձր գաղափարական մակարդակ, «կտրվելով առօրյա կյանքի պրակտիկայից» ²:

Խորհրդային հոգեբանության մեջ կյանքի իմաստի խնդիրը հիմնականում մշակվել է գործունեության մոտեցման ուսումնասիրության շրջանակներում: Լ.Ս.Վիգոտսկին դիմամիկ իմաստային համակարգը դիտարկում էր գիտակցության հուզական և ինտելեկտուալ գործընթացների միասնության մեջ ³:

Ս.Լ. Ռուբինշտեյնը նշել է, որ իր ապագան պլանավորելիս, ուրվագծելով հատուկ իրադարձություններ, ծրագրեր և նպատակներ, երիտասարդը հիմնականում ելնում է իր գիտակցության մեջ առկա որոշակի արժեքների աստիճանակարգից:

Իմաստակենսական կողմնորոշումները որոշում են գործունեության որոշակի ոլորտների նախընտրության կարգը, կյանքի ճանապարհի ուղղությունները, որոնց վրա մարդը մտադիր է կենտրոնացնել իր ուժերն ու էներգիան ⁴:

Ա.Ն.Լեոնտևն իմաստային համակարգը դիտարկում է որպես հարաբերականորեն կայուն և ինքնավար աստիճանակարգային համակարգ, որը ներառում է մի շարք իմաստային կառույցներ: Ըստ Լեոնտևի՝ նպատակին հասնելու գործունեության շարժառիթը հանդիսանում է «անձնային իմաստ»:

Ըստ Բ.Ս.Բրատուսի՝ իմաստը բարդ դիմամիկ համակարգ է, որը պայմանավորում է անհատի ողջ կենսագործունեությունը ⁵:

¹ Sk'u *Макушина О. П., Мазкина О. Б.* указ.соч. с. 74-78.

² Sk'u *Казан М.С.,* Философская теория ценности. – СПб.:Петрополис, 1997. –205 с.

³ Sk'u *Сипина А. А.,* Смыслжизненные ориентации и временная перспектива молодежи свердловской и курганской областей. Екатеринбург 2018. - 76 с.

⁴ Sk'u *Моздор Н. В.,* Развитие смысложизненных ориентаций у студентов в процессе богословского и светского образования: на примере педагогического вуза: автореф., Ставрополь, 2007. – 182 с.

⁵ Sk'u *Сипина А. А.,* указ.соч. - 76 с.

Պետք է նշել, որ գիտական գրականության մեջ «իմաստակենսական կողմնորոշումներ» հասկացությունն իր նշանակությամբ համարժեք է «արժեքային կողմնորոշումներ» հասկացությանը, նշանակում է իմաստաստեղծ արժեքների ուղղվածություն ¹:

Վ.Է.Չուդնովսկին նշում է, որ իմաստակենսական կողմնորոշումները պետք է լինեն «արդյունավետ»՝ նպաստելով անձի զարգացմանը ²: Հեղինակը կարծում է, որ իմաստակենսական ոլորտի կառուցվածքի հիմքում դրված է իմաստների աստիճանակարգը, որը պայմանավորված է անձի անհատական, տարիքային առանձնահատկություններով և սոցիալական հանգամանքներով ³:

Այսպիսով, հոգեբանության մեջ անձի իմաստակենսական կողմնորոշումները դիտարկվում են սեփական կյանքի իմաստների, նպատակների և արժեքների գիտակցման արդյունք, որոնք սերտորեն կապված են «արժեքային կողմնորոշումներ», «կյանքի նպատակներ», «կյանքի իմաստ» հասկացությունների հետ և հանդիսանում են անձի ուղղվածության առանցքային բաղադրիչները:

Փորձարարական հետազոտության արդյունքների վերլուծություն

Փորձարարական հետազոտությունն իրականացվել է 2021 թ. փետրվար- մարտ ամիսներին: Հետազոտությանը մասնակցել է 25-30 տարեկան 64 երիտասարդ՝ 32 աղջիկ և 32 տղա: Քանի որ գիտական գրականության մեջ հանդիպել ենք առավելապես 18-22 տարեկան երիտասարդների խմբերում իրականացված հետազոտություններ, ապա մեր կողմից հետազոտության ընտրակազմի համար առանձնացվել է 25-30 տ. տարիքային խումբը: Մեր հետազոտության նպատակն է եղել բացահայտել երիտասարդների իմաստակենսական կողմնորոշումների առանձնահատկություններն ու դրանց սեռային տարբերությունները: Հետազոտության հիմքում ընկած է եղել այն ենթադրությունը, որ երիտասարդների իմաստակենսական կողմնորոշումների և դրանց բաղադրամասերի դրսևորումները պայմանավորվում են նաև սեռային առանձնահատկություններով:

Երիտասարդների իմաստակենսական կողմնորոշումների առանձնահատկությունների ու դրանց սեռային տարբերությունների հետազոտության համար օգտագործվել են գրույցի և թեստավորման մեթոդները: Զրույցն իրականացվել է մեր կողմից կազմված հարցերի հիման վրա:

Երիտասարդների իմաստակենսական կողմնորոշումների և դրանց սեռային տարբերությունների հետազոտության համար կիրառվել է Դ.Ա.Լեոնտևի

¹ *Տե՛ս Макушина О. П., Мазкина О. Б., указ.соч. с. 74-78.*

² *Տե՛ս Чудновский В.Э., К проблеме адекватности смысла жизни. // Мир психологии. 1999. №2. -с. 74-80.*

³ *Տե՛ս Немировский В.Г., Соколова Е.В., Структура и динамика смысложизненных ориентаций студенческой молодёжи: 1988 -2004 гг. Постнеклассический подход. Красноярск: РИО Крас ГУ, 2006. - 161 с.*

իմաստակենսական կողմնորոշումների թեստը¹, որը Դ. Քրամբոյի և Լ. Մախուիկի «Կյանքի նպատակ» թեստի ադապտացված տարբերակն է: Թեստում կյանքի իմաստավորվածությունը որոշվում է ապագայի նկատմամբ ունեցած նպատակներով, դրանց հասնելու ընթացքում ստացած բավարարվածության զգացումով, ինքնուրույն որոշումներ կայացնելու, իր առջև նպատակներ դնելու և դրանց հասնելու սեփական կարողության վստահությամբ:

Թեստի ցուցանիշները ներառում են կյանքի իմաստավորման ընդհանուր ցուցանիշը, ինչպես նաև հինգ ենթասանդղակ, որոնք արտացոլում են իմաստակենսական երեք կողմնորոշումներ և վերահսկողության ուղղվածության երկու ասպեկտներ.

- «կյանքի նպատակներ»,
- «կյանքի ընթացք և կյանքի հուզական հագեցվածություն»,
- «կյանքի արդյունավետություն կամ ինքնաիրացման բավարարվածություն»,
- «վերահսկողության ուղղվածություն - ես»,
- «վերահսկողության ուղղվածություն - կյանք»:

Այսպիսով, իմաստակենսական կողմնորոշումների թեստը թույլ է տալիս գնահատել կյանքի իմաստի «աղբյուրը», որը մարդը կարող է գտնել կամ ապագայում (նպատակներ), կամ ներկայում (ընթացք), կամ անցյալում (արդյունք), կամ կյանքի բոլոր երեք բաղադրիչներում²:

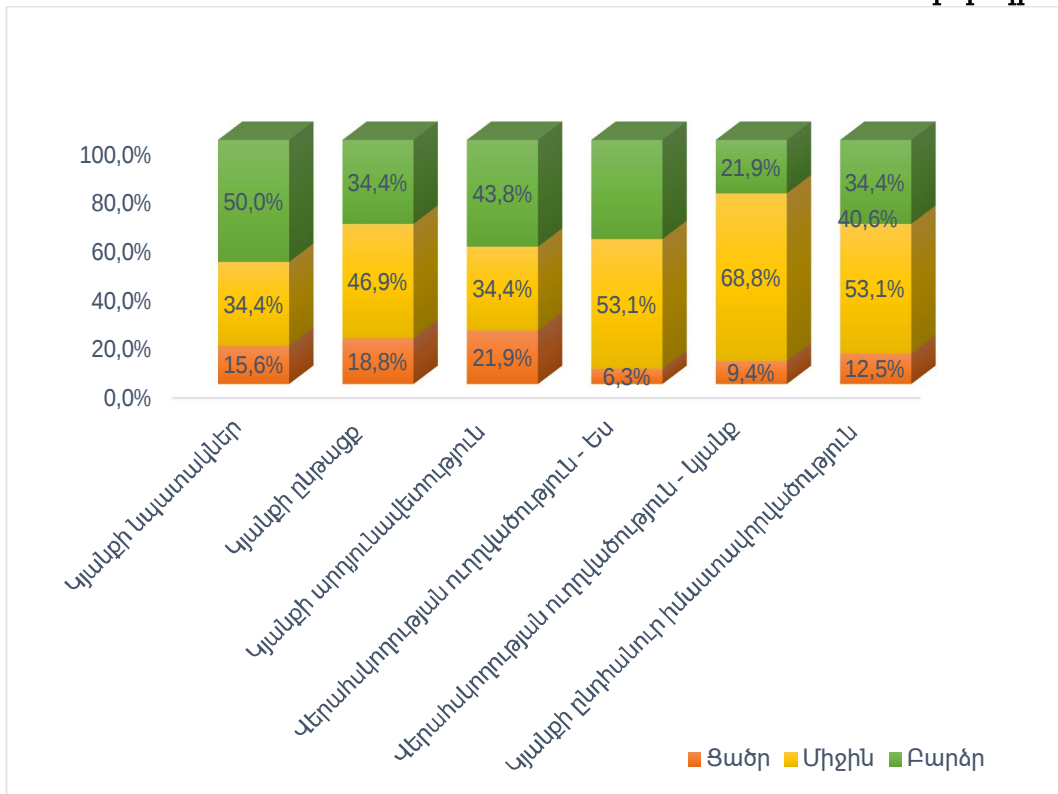
Հետազոտության արդյունքները մշակվել են մաթեմատիկական-վիճակագրական առաջնային վերլուծության մեթոդներով: Առաջնային վիճակագրական մեթոդներից կիրառվել են ընտրական միջինը և ընտրական միջինից շեղումը:

Երկու ընտրակազմերում հետազոտության տվյալները նախ մշակվել են տոկոսային ցուցանիշներով, ինչի արդյունքում առանձնացվել են յուրաքանչյուր սանդղակի ցածր, միջին և բարձր ցուցանիշները (տես հիսթոգրամ 1, 2):

¹Տե՛ս **Леонтьев Д.А.**, *Тест смысловых ориентаций (СЖО) [Текст] / Дмитрий Алексеевич Леонтьев – 2-е изд. – М.: Смысл, Серия: Психодиагностическая серия, 2006. – 22 с.*

²Տե՛ս <http://dip-psi.ru/psikhologicheskiye-testy/post/test-smyslozhiznennykh-orientatsiy-szho-d-a-leontyeva>

Հիսթոգրամ N1

Իմաստակենսական կողմնորոշումների հետազոտության արդյունքները աղջիկների ընտրակազմում

Աղջիկների ընտրակազմում հետազոտության արդյունքների վերլուծությունից պարզ է դարձել, որ «կյանքի նպատակներ» ենթասանդղակի ցածր ցուցանիշներ են արձանագրվել փորձարկվողների 15,6%-ի մոտ, որը վկայում է նրանց մոտ կյանքի նպատակների բացակայության մասին: Միջին ցուցանիշներ են արձանագրվել հետազոտվողների 34,4%-ի մոտ: Հետազոտությանը մասնակցած երիտասարդ աղջիկների 50,0%-ի մոտ արձանագրվել է այս սանդղակի բարձր ցուցանիշներ, ինչը վկայում է նրանց մոտ կյանքին իմաստավորվածություն, ուղղվածություն, հեռանկար հաղորդող նպատակների առկայության, սեփական ծրագրերի հանդեպ ունեցած հավատի և դրանց իրականացման մասին:

«Կյանքի ընթացք» ենթասանդղակի ցածր ցուցանիշներ են գրանցվել հետազոտվող աղջիկներից 18,8%-ի մոտ, ինչը վկայում է կյանքի ընթացքից ունեցած նրանց անբավարարվածության մասին: Միջին ցուցանիշներ են գրանցվել 46,9%-ի մոտ և բարձր՝ 34,4%-ի մոտ, ինչը վկայում է վերջիններիս կյանքի ընթացքի հուզական հագեցվածության մասին:

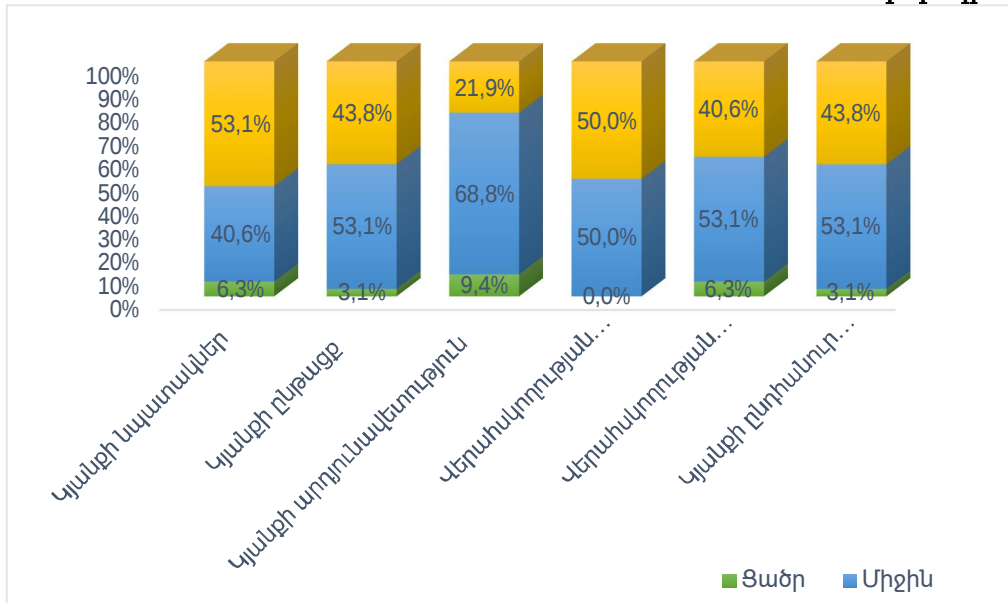
«կյանքի արդյունավետություն» ենթասանդղակի ցածր ցուցանիշներ գրանցվել են հետազոտությանը մասնակցած երիտասարդ աղջիկների միայն 21.9%-ի մոտ, ինչը վկայում է ապրած կյանքից ունեցած անբավարարվածության մասին, իսկ միջին արդյունքներ են արձանագրվել 34.4%-ի մոտ: Հետազոտվողներից 43.8%-ի մոտ արձանագրված բարձր ցուցանիշները նրանց ապրած կյանքի արդյունավետության և ամբողջականության մասին ցուցիչներ են:

«վերահսկողության ուղղվածություն-ես»-ի ենթասանդղակի ցածր ցուցանիշներ արձանագրվել են փորձարկվողների միայն 6.3%-ի մոտ, միջին՝ 53.1%-ի և բարձր՝ 40.6%-մոտ: Տվյալների նման պատկերը ցույց է տալիս, որ հետազոտությանը մասնակցած աղջիկների մեծ մասն ունի իրենց՝ որպես ուժեղ անհատականության մասին պատկերացումներ, ով ընտրության բավարար ազատություն ունի:

«վերահսկողության ուղղվածություն-կյանք» ենթասանդղակի ցածր ցուցանիշներ գրանցվել են աղջիկների 9.4%-ի մոտ՝ արտացոլելով նրանց այն համոզմունքը, որ մարդն անկարող է վերահսկել սեփական կյանքը: Միջին ցուցանիշներ գրանցվել են 68.8%-ի մոտ: Հետազոտվողների 21.9%-ն այն համոզմունքն ունի, որ մարդն իրապես կարող է վերահսկել սեփական կյանքը, ազատորեն որոշումներ կայացնել և դրանք կյանքի կոչել:

Ըստ «կյանքի ընդհանուր իմաստավորվածություն» ենթասանդղակի արդյունքների՝ հետազոտվողներից 12.5%-ի մոտ արձանագրվել են ցածր, 53.1%-ի մոտ՝ միջին, իսկ 34.4%-ի մոտ՝ կյանքի ընդհանուր իմաստավորվածության բարձր ցուցանիշներ:

Հիսթոգրամ N2

Իմաստակենսական կողմնորոշումների հետազոտության արդյունքները տղաների ընտրակազմում

Տղաների ընտրակազմում հետազոտության արդյունքների վերլուծությունից պարզ է դարձել, որ «կյանքի նպատակներ» ենթասանդղակի ցածր ցուցանիշներ են արձանագրվել փորձարկվողների 6.3%-ի մոտ: Սա խոսում է այս տղաների մոտ կյանքի նպատակների բացակայության մասին: Միջին ցուցանիշներ են արձանագրվել 40.6%-ի և բարձր՝ 53.1%-ի մոտ: Վերջինս վկայում է նրանց մեջ կյանքին իմաստավորվածություն, ուղղվածություն, հեռանկար հաղորդող նպատակների առկայության, սեփական ծրագրերի հանդեպ ունեցած հավատի և դրանց իրականացման մասին:

«Կյանքի ընթացք» ենթասանդղակի ցածր ցուցանիշներ են գրանցվել հետազոտվող տղաներից 3.1%-ի մոտ, ինչը վկայում է կյանքի ընթացքից ունեցած նրանց անբավարարվածության մասին: Միջին ցուցանիշներ են գրանցվել 53.1%-ի մոտ և բարձր՝ 43.8%-ի մոտ, ինչը վկայում է վերջիններիս կյանքի ընթացքի հուզական հագեցվածության և ամբողջականության մասին:

«Կյանքի արդյունավետություն» ենթասանդղակի ցածր ցուցանիշներ գրանցվել են հետազոտությանը մասնակցած երիտասարդ տղաների միայն 9.4%-ի մոտ, ինչը վկայում է ապրած կյանքից ունեցած նրանց անբավարարվածության մասին, իսկ միջին արդյունքներ են արձանագրվել 68.8%-ի մոտ: Հետազոտվողներից 21.9%-ի մոտ արձանագրված բարձր ցուցանիշները նրանց ապրած կյանքի արդյունավետության և ամբողջականության մասին ցուցիչներ են, այս երիտասարդ տղաներն ապրած կյանքը գնահատել են արդյունավետ և բովանդակալից:

«Վերահսկողության ուղղվածություն-ես» ենթասանդղակի ցածր ցուցանիշներ տղաների ընտրակազմում չեն արձանագրվել, միջին ցուցանիշներ արձանագրվել են փորձարկվողների 50%-ի մոտ և բարձր՝ 50%-ի մոտ: Տվյալների նման պատկերը ցույց է տալիս, որ հետազոտությանը մասնակցած տղաներն ունեն իրենց՝ որպես ուժեղ անհատականության մասին պատկերացումներ, ով ընտրության բավարար ազատություն ունի:

«Վերահսկողության ուղղվածություն-կյանք» ենթասանդղակի ցածր ցուցանիշներ գրանցվել են տղաների 6.3 %-ի մոտ՝ արտացոլելով նրանց այն համոզմունքը, որ մարդն անկարող է վերահսկել սեփական կյանքը: Միջին ցուցանիշներ գրանցվել են 53.1%-ի մոտ: Հետազոտվողների 40.6%-ն այն համոզմունքն ունի, որ մարդն իրապես կարող է վերահսկել սեփական կյանքը, ազատորեն որոշումներ կայացնել և դրանք կյանքի կոչել:

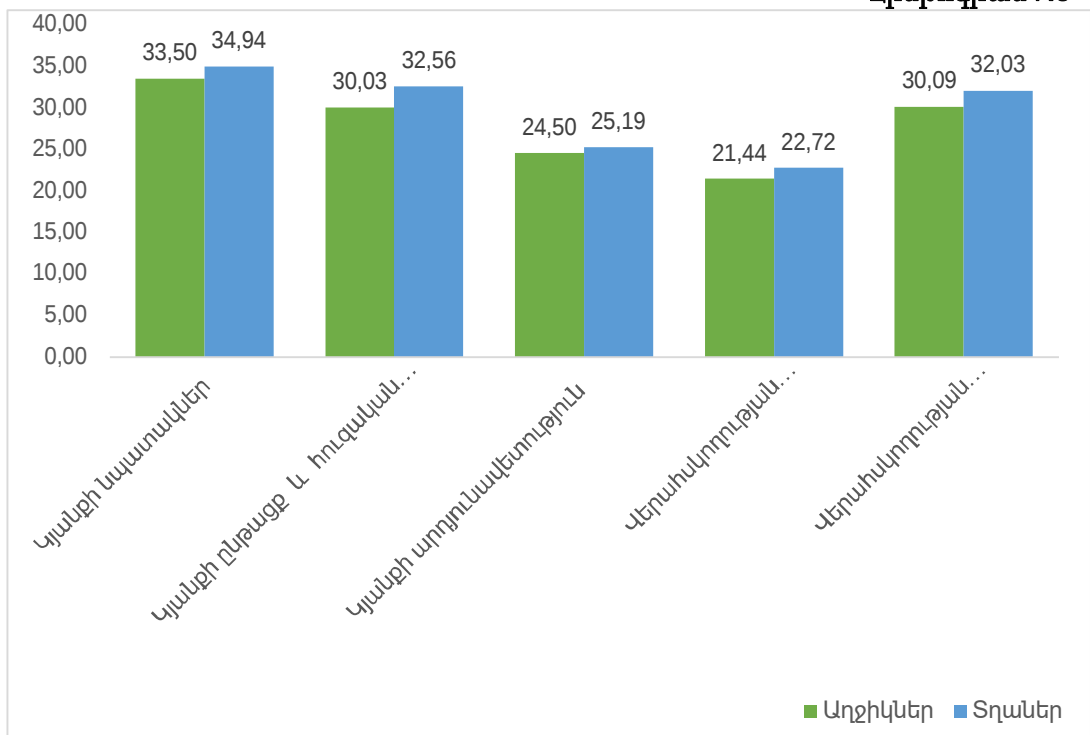
Ըստ «կյանքի ընդհանուր իմաստավորվածություն» ենթասանդղակի արդյունքների՝ հետազոտվող երիտասարդ տղաների 3.1%-ի մոտ արձանագրվել են ցածր, 53.1%-ի մոտ՝ միջին, իսկ 43.8%-ի մոտ՝ կյանքի ընդհանուր իմաստավորվածության բարձր ցուցանիշներ:

Այսպիսով, երիտասարդ աղջիկների իմաստակենսական կողմնորոշումների հետազոտության արդյունքների վերլուծությունից պարզ է դարձել, որ աղջիկներն ընդհանուր առմամբ գոհ և բավարարված են իրենց կյանքից: Նրանք աչքի են ընկնում

նպատակաւաւացությամբ, կյանքի ընթացքից և արդյունքից ունեցած գոհունակությամբ, ընտրության բավարար ազատություն ունենալու, ազատորեն որոշումներ կայացնելու և դրանք կյանքի կոչելու համոզմունքով:

Տղաների իմաստակենսական կողմնորոշումների փորձարարական հետազոտության արդյունքների վերլուծությունից պարզ է դարձել, որ տղաներն ընդհանուր առմամբ գոհ և բավարարված են իրենց կյանքից: Նրանց բնութագրական է կյանքին ուղղվածություն, իմաստ և հեռանկար հաղորդող նպատակների առկայությունը, կյանքի ընթացքից և արդյունքից ունեցած բավարարվածության զգացումը, ինքնավստահությունը, ազատորեն որոշումներ կայացնելու և դրանք կյանքի կոչելու դրսևորումները:

Հիսթոգրամ N3

Իմաստակենսական կողմնորոշումների հետազոտության արդյունքների միջինացված ցուցանիշները փորձարարական ընտրակազմում

Հիսթոգրամ 3-ում ներկայացված են հետազոտությանը մասնակցած աղջիկների և տղաների իմաստակենսական կողմնորոշումների հինգ ենթասանդղակների արդյունքների միջինացված ցուցանիշները, որտեղ հստակ երևում են նաև վերջիններիս տարբերությունները:

Տղաների և աղջիկների ընտրակազմերում իմաստակենսական կողմնորոշումների հետազոտության արդյունքների միջինացված ցուցանիշների համեմատությունից պարզ է դառնում, որ «կյանքի նպատակներ», «կյանքի ընթացք»,

«կյանքի արդյունավետություն», «վերահսկողության ուղղվածություն-են», «վերահսկողության ուղղվածություն-կյանք» ենթասանդղակների ցուցանիշները երկու սեռերի մոտ գտնվում են միջին մակարդակի վրա (դեպի բարձրին ձգտող):

Ինչպես տեսնում ենք, տղաների ընտրակազմում հետազոտության տվյալների բոլոր ենթասանդղակների միջին ցուցանիշներն ավելի բարձր են, քան աղջիկների ընտրակազմում: Վերջինս ենթադրում է, որ փորձարարական ընտրակազմի տղաների մոտ կյանքին իմաստ, ուղղվածություն և ժամանակային հեռանկար հաղորդող նպատակներն ավելի ցայտուն են արտահայտված: Նրանք իրենց կյանքի ընթացքն ընկալում են առավել հետաքրքիր, հուզականորեն հարուստ և հագեցած, իսկ ապրած կյանքի հատվածը՝ արդյունավետ և բովանդակալից: Կյանքից ընդհանուր բավարարվածության ցուցիչը տղաների մոտ ևս առավել բարձր է:

Ի տարբերություն աղջիկների՝ տղաների ընտրակազմում առավել ցայտուն է դրսևորված այն համոզմունքը, որ անձն ունի ընտրության բավարար ազատություն, իրապես կարող է վերահսկել սեփական կյանքը, ազատորեն որոշումներ կայացնել և դրանք կյանքի կոչել:

Աղջիկների և տղաների ընտրակազմերում «կյանքի ընդհանուր իմաստավորվածություն» ենթասանդղակի միջին ցուցանիշները ևս գտնվում են միջին (բարձրին ձգտող) մակարդակում: Սակայն, տղաների մոտ կյանքի ընդհանուր իմաստավորվածությունն ավելի բարձր է արտահայտված, քան աղջիկների մոտ: Սա ցույց է տալիս, որ տղաներն ավելի ինքնավստահ են և ունեն բավականին հստակ արտահայտված նպատակներ և դրդապատճառներ:

Հարկ է նշել, որ Դ.Ա. Լեոնտևի իմաստակենսական կողմնորոշումների թեստի հետազոտության արդյունքների ընդհանուր պատկերը համադրվում է զրույցից ստացված արդյունքների հետ:

Աղյուսակ N 1

ԻԿԿ ենթասանդղակներ	Աղջիկների ընտրակազմ		Տղաների ընտրակազմ	
	M	σ	M	σ
Կյանքի նպատակներ	33.5	7.6	34.9	5.9
Կյանքի ընթացք	30.03	7.6	32.56	5.7
Կյանքի արդյունավետություն	24.5	6.8	25.19	4.5
Վերահսկողության ուղղվածություն-են	21.44	4.7	22.72	3.4
Վերահսկողության ուղղվածություն- կյանք	30.09	6.2	32.03	5.2

Կյանքի ընդհանուր իմաստավորվածություն	102.84	20.4	108.38	15.2
---	--------	------	--------	------

Իմաստակենսական կողմնորոշումների հետազոտության արդյունքների միջինացված և ընտրական միջինից շեղման ցուցանիշները փորձարարական ընտրակազմում

Աղյուսակ 1-ում ներկայացված են աղջիկների և տղաների իմաստակենսական կողմնորոշումների հետազոտության արդյունքների ընտրական միջին ցուցանիշները ու միջինից շեղումները:

Փորձարարական ընտրակազմերում իմաստակենսական կողմնորոշումների բոլոր ենթասանդակների ընտրական միջինների և միջինից շեղումների համեմատական վերլուծությունից պարզ է դառնում, որ

1) տղաների ընտրակազմում բոլոր ենթասանդակներում միջին ցուցանիշներն ավելի բարձր են,

2) աղջիկների ընտրակազմում բոլոր ենթասանդակներում ընտրական միջինից շեղումների ցուցանիշներն ավելի մեծ են, ինչը նշանակում է, որ այս ընտրակազմում անհատական տարբերություններն ավելի ցայտուն են եղել,

3) տղաների կյանքի իմաստավորվածության բոլոր բաղադրամասերի ցուցանիշներում տվյալները հավաքված են միջինի շուրջ, տվյալների ցրվածությունը փոքր է: Սա նշանակում է, որ տղաների ընտրակազմում անհատական տվյալների մեծ տարբերություններ չեն արձանագրվել,

4) տղաների մոտ կյանքի բոլոր բաղադրամասերի իմաստավորվածությունն առավել բարձր է արտահայտված,

5) կյանքին իմաստ, ուղղվածություն և հեռանկար հաղորդող նպատակների առկայությունը, կյանքի ընթացքից, արդյունքից և բովանդակությունից ունեցած բավարարվածությունն ու գոհունակությունը, ինքնավստահությունը, ընտրության բավարար ազատության ունենալու, ազատորեն որոշումներ կայացնելու և դրանք կյանքի կոչելու համոզմունքը տղաների մոտ առավել ցայտուն են դրսևորվել, քան աղջիկների մոտ:

**Հոդվածը տպագրության է երաշխավորել խմբագրական
խորհրդի անդամ, հ.գ.թ., Վ.Բ.Յարամիշյանը:**